

phi extensionem, ab extensione materie propria penitus diversam; eam scilicet extensionis speciem, quam modo extensionem virtualem nuncupavimus.

Vix ac ne vix quidem denegari potest Animæ humanae omnimoda extensionis species. Cum enim unita sit humano corpori Anima humana: sive in toto corpore residat, quod nullam habet probabilitatem; sive in speciali aliqua cerebri parte habitet, quod verisimillimum videtur (498); necesse est ipsam correspondere illi parti materiali quam habitat & cui unitur.

Necesse est proinde Animam habere aliquam extensionem spirituali sue naturæ propriam, vi cujus realiter correspondeat materiali illi quantumcumque parti, cui supponetur uniri: quæ pars reale & materialem aliquam essentialiter habet extensionem, quantumcumque ipsa supponatur. (641 & 669).

507. OBJE. IV. Eadem Anima diversas simul experitur sepe modifications: nam sentit simul & cogitat; dolet simul & latatur; odit simul & amat. Ergo eadem Anima humana diversas habet partes, in quibus recipiantur diverse illæ modifications: ergo anima humana non est substantia in se simplex & incomposita.

RESP. Conc. ant. & nego cons. Demonstratum est superius Animam humanam non constare naturis aut partibus inter se realiter distinctis; animam humanam esse substantiam in se simplicem & incompositam: ergo, quamvis difficultatum foret conciliare phenomenon variarum ejus modificationum, cum substantiali ipsius simplicitate; non ideo deserenda & rejicienda foret demonstrata hæc veritas, demonstrata hæc incompositio & simplicitas.

Verum, quid ita absurdum aut impossibile videtur, in eo quod spiritualis & simplex eadem substantia varias in se simul modifications recipiat? Quid in se repugnat, quod simplex eadem substantia affectivè propendeat in aliquod objectum, dum aversativè refugit ab alio objecto?

Ecce tibi amorem simul & odium, in eadem Substantia simplici & incomposita: ergo substantia in se simplici & incomposita non repugnat diverse modificationes.

Quod autem unico & eidem subjecto essentialiter inhaerent diverse illæ modifications quas in nobis experimur & quas inter se comparamus, observatum & demonstratum est superius: ergo unico & eidem subjecto, simplici & incomposita eidem substantia, inesse simul possunt modifications in se diversæ. (497).

ARTICULUS SECUNDUS.

ANIMA HUMANÆ IMMORTALITAS.

508. DEFINITIO I. Duplex est Immortalitatis species, alia essentialis & alia naturalis.

I. *Immortalitas essentialis* est intrinseca & absoluta existendi necessitas; orta ab ipsamet essentia subjecti cui repugnat non existere. Talis est immortalitas Dei.

II. *Immortalitas naturalis* est intrinseca perpetua conservationis exigentia; orta ex eo quod ipsius subjectum nullam naturaliter habeat causam destructionis. Talis est immortalitas Anima humanae.

509. DEFINITIO II. In genere, *Finis aut Destinatio* eius rei, est id ipsum propter quod creatur aut producitur illa res. Sic finis & destinatio Solis est, ut amicum lumen & calorem vivificum affundat Terræ, Planetis, Cometis.

Finis Anima humanae, vel ejus destinatio, est cognoscere verum, amare bonum, animare corpus humanum. Ultimum hunc finem cessat habere Anima humana, ubi separatur à corpore: at primum & secundum retinet finem, qui sunt duo præcipui ipsius fines.

510. ADNOTATIO. Duplici modo perire aut existentiam amittere potest aliqua substantia, *Dissolutione* scilicet & *Annihilatione*.

*

I. Prior modo perit corpus animale, vegetale, minerales; scilicet per viam dissolutionis: seu per separationem & decompositionem partium ipsius integrantium & constituantium, quæ unitæ constituebant tale totum, & quæ idem separatae totum jam non constituunt. Sic lignum, dum igne consumitur & in fumum cineresque resolvitur, desinit esse substantia lignea.

II. Posteriori duntaxat modo perire potest Anima humana, scilicet per viam annihilationis: quod ut fiat, requiritur ut, cessante omni fine & destinatione immaterialis hujus animæ, eadem ad ipsam in nihilum redigendam adhibetur Omnipotentia, quæ ad ipsam ex nihilo educendam fuerat adhucita.

III. Neutro posse aut debere modo perire Animam humanam, demonstrabit duplex quæ sequitur propositio: unde resultabit ipsam esse ex natura sua immortalem.

PROPOSITIO PRIOR.

511. *Nulla est ratio, sive ex parte corporis, sive ex parte Animæ, sive ex parte Dei, quæ exigat Animam humanam destrui: unde nulla ratione philosophica impugnari potest dogma de immortalitate Animæ humanæ.*

DEMONSTRATIO. I. Si qua foret ratio, ex parte corporis, quæ Animæ humanæ ruinam exigeret & pertraheret maxime & unicè ipsa corporis humani ruina: atqui ruina humani corporis non potest Animæ humanæ ruinam exigeret & pertrahere. Demonstratur minor.

Ut ruina corporis humani exigeret & pertraheret ruinam Animæ humanæ; oporteret evidenter ut, dum per partium dissolutionem & separationem ruit & interit corpus humanum, per similem partium dissolutionem & separationem posset ruere & interire anima humana: atqui impossibile est ut per similem partium dissolutionem & separationem ruat & intereat anima humana. Demonstratur minor.

Anima humana est substantia essentialiter immaterialis, essentialiter spiritualis, essentialiter simplex & incomposita, essentialiter carens partibus distinctis: ergo impossibile est ut per ullam partium dissolutionem & separationem pereat & intereat anima humana. (496 & 497).

II. Si qua foret ratio, ex parte Animæ, quæ posset ipsius ruinam exigere & pertrahere, maxime & unice intrinseca aliqua ipsius corruptibilitas: aut alterabilitas atqui intrinseca nulla est corruptibilitas aut alterabilitas animæ humanae. Demonstratur minor.

Corruptibilitas omnis & alterabilitas supponit necessario aliquam in subjecto suo naturarum aut partium inter se pugnam & oppositionem: quod evidenter locum habere non potest in subjecto omnem essentialiter compositionem excludente, quale est Anima humana.

III. Si qua foret ratio, ex parte Dei, quæ Animam humanam exigeret destruiri & annihilari, maxime & unice quia, post extinctum & dissolutum corpus humanum, ipsi jam nullus superstes foret finis. Atqui, post extinctum & dissolutum corpus humanum, stant & supersunt præcipui duo fines Animæ humanæ (507): ergo nulla est ex parte Dei, ratio quæ exigat Animam humanam destrui & annihilari Q. E. D.

PROPOSITIO POSTERIOR.

512. *Efficacissimis rationibus, ab Animæ humanae natura petitis, admonemur & edocemur ipsam corpori suo futuram esse superstitem: unde rationi simul & Religiōni consuum est dogma de immortalitate Animæ humanæ.*

DEMONSTRATIO. Spectari potest Anima humana, tum in sua spiritualitate, tum in sua moralitate, tum in suo plenæ alicujus beatitudinis appetitu, tum in suis de futura post mortem vita persuasionibus.

I. Quantum immortalitatis argumentum est, ipsam et

Animæ humanae demonstrata spiritualitas! Quod nulli intrinsecæ corruptioni obnoxium est, quod nulla ex parte dissolubilem & caducam habet naturam, quod in aeternum potest assequi suum finem suamque implere destinationem, illud est naturaliter immortale: atqui talem esse Animam humanam constat ex praecedentibus observationibus & demonstrationibus: ergo Anima humana est naturaliter immortalis.

II. Quantum etiam immortalitatis argumentum est, ipsa *Animæ humanae manifesta moralitas!* Sub Deo infinito, sancto & justo, repugnat suam non esse virtuti mercedem; repugnat suam non esse sceleri poenam: atqui in praesenti vita, sua non semper est virtuti justa merces; sua non semper est sceleri justa poena: ergo, vel nullam esse Deo justitiam, vel alteram homini post funera esse vitam, necesse est.

III. Non leve immortalitatis argumentum est, *insitus ille Animæ humanae appetitus beatitudinis immensæ & eternæ.* Ut quid enim inexplendum illum beatitudinis appetitum infudit nobis auctor naturæ nostræ Deus, quem fallacem & illusorem esse repugnat: nisi ut inde irrequieti admoneremur non esse nos ad brevissimum dierum aut annorum numerum in hoc Orbe positos; nisi ut nostræ nobis immortalitatis indesinenter concisci, disceremus caduca despicer, aeterna ambire & sapere?

IV. Quantum denique immortalitatis argumentum est, *generalis illa hominum persuasio de futura alia post mortem vita!* Omnibus extitisse & viguisse saeculis, ubique locorum, generalem hanc persuasionem, testantur universi populorum annales, demonstrant innumera & ubique permanentia morum monumenta, confitentur pervicacissimi ipsi Materialistæ.

At undenam unanimis ille omnium saeculorum & omnium populorum consensus in admittenda altera post mortem vita: nisi aut ex tacito aliquo & irresistibili iudicio *Animæ humanae*, sive sibi immortalitatis conscientia, aut ex divina aliqua & indubitate revelatione, primis olim hominum

parentibus facta, & ubique locorum per constantem traditionem disseminata & propagata?

Non fallit auctor revelationis Deus, non fallit consensus & universale Naturæ nostræ judicium: ergo verum & certum est, quidquid ex duplice illo fonte dimanat.

V. Anima humana, tum sua spiritualitate, tum sua moralitate, tum suo plenæ & aeternæ alicujus beatitudinis appetitu, tum suis de futura post mortem vita persuasibibus, nuntiat se non esse presenti duntaxat rerum Economia destinatam. Ergo efficacissimis rationibus ab ipsius natura petitis admonemur & edocemur, ipsam corpori suo futuram esse superstitem: ergo rationi simul & Religioni consonum est dogma de immortalitate *Animæ humanae*. Q. E. D.

OBJECTIONES SOLVENDÆ.

513. OBJERIO I. Extincto & dissoluto corpore humano, nullus superest *Animæ humanae* finis adimplendus: ergo perire tunc debet Anima humana, vel per viam dissolutonis, vel per viam annihilationis. Probo ant. Finis omnis & destinatio *Animæ humanae* est, varias habere cognitiones, varias experiri sensationes, sibi unitum animare corpus: atqui extincto & dissoluto corpore humano, evanescunt omnes illi *animæ humanae* fines: ergo nullus *animæ humanae* superest finis adimplendus.

Probo min. Experimentali nobis observatione innotescit, omnem *Animæ nostræ* cognitionem, omnemque sensationem & sensum, pendere ab organis nostris corporeis: ergo, extincto & dissoluto corpore humano, nulla *Animæ nostræ* cognitio nullusque sensus esse poterit, nullusque proinde finis adimplendus.

RESP. Nego ant. Ad probat. nego min. Ad tertium, dist. ant. Experimentali nobis observatione innotescit, omnem *Animæ nostræ* cognitionem, omnemque sensationem & sensum, pendere ab organis nostris corporeis; ita ut or-

gana illa corporea dent Anima nostra vim cognoscendi & sentiendi, nego ant. ita ut intrinseca Anima nostra intellectivitas & sensibilitas non possit exerceri & effectum suum sortiri in composito humano, nisi dependenter ab organis corporeis, conc. ant. & nego cons.

I. Experimentali sensu edocemur, Animam nostram esse substantiam in se intelligentem & sentientem: philosophica ratione edocemur nihil esse materia, per quod possit Anima nostra fieri intelligens & sentiens. (493 & 494).

Ergo, quod habet intellectivitatis & sensus Anima humana in corpore humano, illud non mutuatur ab organis corporeis; illud ex suo penu & ex sua habet natura.

Ergo, nullo modo implicant aut repugnat quod Anima humana, quae in corpore humano habet facultatem sibi intrinsecam & propriam cognoscendi verum, amandi bonum, hanc eamdem facultatem retineat extra humanum corpus.

II. Ad arbitrium supremi Naturae auctoris, ligari possunt & impediri naturales entium potentiae: ita ut in actum suum naturale non erumpant illae, nisi sub decreta & sancita ab illo conditione. Sic, propter generales unionis leges, à conveniente organorum materialium motu pendere jubetur Potentia intellectiva & affectiva & sensitiva Animæ humanæ: nec inde sequitur quod illa potentia non sit ipsi intrinseca & naturalis.

III. Quas cognitionis & sensus species habitura sit Anima humana, à suo separata corpore, definire ac determinare non possumus. Id unum in genere concipimus, quod intellectivæ huic & sensibili substantiæ supersutura sit vis intrinseca cognoscendi veri & amandi boni; prout verum & bonum intellectivis ipsius & affectivis facultatibus patebunt & applicabuntur: quod sufficit ut philosophica nixi ratione asseramus Anima humana, à suo corpore separata, præcipuum suam remanere destinationem adimplentam. Remanente autem tali destinatione; ut quid datam Animæ humanæ existentiam adimeret Deus, inconstantia nescius?

514. OBJ. II. Quod, vivente corpore, experitur omnes corporis casus & vices, illud debet, moriente corpore, mortem cum ipso subire: atqui vivente corpore, omnes corporis casus & vices experitur Anima humana; firma in corpore firme, languida in corpore languido, turbata in corpore perturbato, deliquum patiens in corpore deliquum patiente: ergo debet Anima mortem subire, dum mortem subit corpus.

RESP. I. Omissa maj. nego min. Nullam in se mutationem substancialis experitur Anima humana; dum substancialis aliqua fit mutatio in organis ipsi unitis. Tota tunc Animæ humanæ mutatio se tenet ex parte ipsius operationum: quæ sequuntur sortem causæ suæ occasionalis; quæ sequuntur proinde vim aut debilitatem organorum, ex quibus pendet ipsarum existentia.

II. Nego maj. modo omissam, & de mutatione in operationibus Animæ facta intellectam. Aliud est operari dependenter à corpore, aliud existere dependenter à corpore.

Ratio compositi potest exigere ut perfectio operationis pendeat ab unanimi utriusque partis unitæ concursu. At ratio nulla exigit ut pars compositi nobilior pereat, pereunte altera parte: si pars illa nobilior per se ipsam possit assequi finem suum intrinsecum & essentiale.

515. OBJ. III. Pendet evidenter conservatio aut annihilationis Animæ humanæ, à liberrima Dei voluntate: ergo, qui asserit Animam esse immortalem, idem asserit statutum & decretum esse Deo, Animam humanam in perpetuum conservare. Quis autem novit aut novisse potuit, quid liberæ voluntatis Deo sit in hac re?

RESP. Dist. ant. Conservatio aut annihilationis Animæ humanæ pendet evidenter à liberrima Dei voluntate, absolute & antecedenter ad omnem hypotheses, conc. ant. consequenter & in hypothesi quod manifestaverit Deus Animam humanam non annihilatum iri, nego ant. & cons.

I. Fieri potest ut aliquid, quod in se possibile est ab-solutè, non sit possibile in aliqua hypothesi data. Verbi gratia: in se absolute possibile est generale alterum mun-di diluvium: sed posito quod revelaverit nobis Deus, nul-lum alterum exiturum esse generale mundi diluvium: jam impossibile est consequenter illud phænomenon.

Similiter, in se absolute possibilis fuisset annihila-tio Animæ humanæ: quia potentia per quam ex nihilo educitur Anima humanæ aposset evidenter ipsam in idem ni-hilum reducere. Sed posito quod manifestaverit nobis Deus, sive per lumina rationis, sive per lumina revelationis, quod datam animæ humanæ existentiam nunquam sit ipse adempturus: jam impossibile est consequenter ut à Deo annihiletur Anima humana.

Manifestavit autem nobis Deus, falli & fallere es-sentialiter nescius, tum ope rationis, tum ope revelationis, Animam humanam futuram esse suo corpori superstitem, futuram esse in æternum immortalem: ergo repugnat An-i-mam humanam à Deo annihilari.

II. Multa sunt in liberis Dei consiliis, in liberis Dei voluntatibus & decretis, quæ possumus non ignorare; ea scilicet omnia quæ aut ratio naturalis aut supernaturalis revelatio nobis indefectibiliter manifestat.

Verbi gratia, in quæstione præsenti docet nos sole ratio quod Anima humana sit substantia à suo corpore di-versa; quæ proinde per ipsam sui corporis dissolutionem non sit peritura: quod Anima humana sit substantia in se & ex penu suo intelligens & cogitans; quæ proinde intrinsecum suum & præcipuum finem possit habere indepen-denter à corpore: quod Anima humana, in vita præsenti, non semper obtineat debitam suis virtutibus mercedem, non semper luat debitas suis sceleribus pœnas; ac proinde quod necesse sit ipsam esse corpori suo superstitem, ut di-vinæ sit justitiae locus.

Si autem suo superstite esse corpori potest & debet Anima humana, suas intelligentiæ & sensus functiones exerce[n]t vel per unum diem: cur idem non poterit, per

centum annorum aut sæculorum milia, per infinitum an-norum aut sæculorum numerum?

516. INSTABIS I. Materia non est in æternum duratu-ra: ergo neque Anima humana.

RESP. I. Omitto ant. circa quod nihil satis certi habe-mus. Revelatione divina constat Mundum olim generali incendio esse deflagraturum. Utrum autem annihilanda sit à Deo illa materia qua nunc conflantur corpora terrestria & cœlestia, an vero sit in novam terram & in novos cœ-los convertenda & transformanda, nescitur.

II. Nego cons. & paritatem. Si peritura est olim Ma-teria: ideo peribit, quia propter generationes viventes creata, jam nullum habebit finem adimplendum. Contra, proprietates Animæ humanæ, nempe, virtus cognoscendi Verum & amandi Bonum, non ordinantur per se ad ali-quiad aliud creatum: nulla ergo Animæ humanæ causa est destructionis, neque ex parte ipsius, neque ex parte alte-rius entis creati.

517. INST. II. Cogitationes, sensationes, volitiones, judicia, aliaque Animæ humanæ accidentia modalia, suc-cessive pereunt & annihilantur; licet sint totidem entia in se spiritualia: ergo à pari, perire & annihilari potest & debet ipsa Anima; licet sit ens in se spirituale.

RESP. Conc. ant. nego cons. & paritatem. Non magis valet illatio à proprietatibus modificationis, ad proprie-tates substantiæ; quam à proprietatibus trianguli, ad pro-prietates circuli. Disparitas est: quia spirituales Animæ humanæ modifications, quidquid illæ sint (327), habent aliiquid sibi contrarium, aliiquid sui destrucrivum; nempe oppositam ejusdem Animæ modificationem. Tristitia enim Animæ, verbi gratia, stare nequit cum superveniente ei-dem animæ latititia: sicut figura cubica materiæ cereæ sta-re non potest cum superveniente eidem materiæ cereæ fi-gura sphærica. Contra, spiritualis Animæ humanæ subs-

*
siderat obaudiosolidq mirid

tantia, nihil habet quod ipsi opponatur; quod ipsam exigit destrui. Finis modificationum Animæ, est transitorius: finis Animæ ipsius, est permanens & æternus.

518. INST. III. Aserit divus Paulus, Deum solum esse immortalem: asserit Ecclesiastes, unum esse interitum hominum & jumentorum: ergo non ita Religioni consonum est dogma de immortalitate Animæ humanæ.

RESP. Immortalitas Animæ humanæ est dogma fundamentale, non solum Religionis christianæ, sed omnis cuiuscumque Religionis: ergo benignam essentialiter exigit explicationem, quidquid in Libris sacris posset videri fundamentali huic dogmati contrarium.

I. Deus solus est immortalis, immortalitate essentiali. Anima humana est immortalis, immortalitate beneficii, immortalitate quæ poterat ipsi concedi vel non concedi: poterat enim Deus aliam stabilire rerum ordinem, in quo Anima humana, post certam durationem, in nihilum redigeretur.

II. Unus est interitus hominis & jumentorum: quoad necessitatem moriendi, quoad dissolutionem corporis; non vero quoad sortem animæ. Nam ex multis aliis ejusdem Ecclesiastis textibus patet, subeundum esse homini post mortem divinum judicium; & animam hominis esse futuram suo corpori superstitem.

ARTICULUS TERTIUS.

ANIME HUMANÆ LIBERTAS.

Existentiam divinitatis Athæi, divinæ Providentie, Deistæ, Certitudinis & Scientiæ Sceptici, humanæ Libertatis Fatalistæ, negare aut in dubium vocare non erubuerunt. Usque adeo licuit humanæ Menti certissimis & evidenter infensam sese exhibere Veritatibus, sua impudenter abuti ratione, odiosum sublimi Philosophiz probrum philosophando inurere!

Inter acerrimos humanæ Libertatis impugnatores, sophismaticis suis eminere cavillationibus visi sunt non ita pridem Collins in Anglia, in Galia aut in Batavia Baylius.

Spectari potest humana *Libertas*, tum in sua natura, tum in suis Complementis: hinc duplex in hac questione paragraphus.

PARAGRAPHUS PRIOR.

DE NATURA HUMANÆ LIBERTATIS.

519. DEFINITIO I. *Libertas* est vera & completa potentia agendi vel non agendi, agendi hoc vel aliud, ex propria sua determinatione & electione. Dividitur *Libertas*, in *Libertatem contradictionis* & *contrarietatis*, in *Libertatem proximam* & *remotam*.

Libertas contradictionis, est vera & completa in Voluntate potentia assumendi aut non assumendi aliquam determinationem; faciendi aut non faciendi aliquam rem determinatam.

Libertas contrarietatis, est vera & completa in Voluntate potentia sese determinandi ad aliquid vel ad ejus oppositum; verbi gratia, ad actum in se bonum, vel ad actum in se malum. Homini Deo non fuit hæc *Libertas* contrarietatis ad malum.

II. *Libertas proxima* est vera & completa potentia aliquam hic & nunc determinationem assumendi; aliquid hic & nunc agendi.

Illa autem sola proxime completa est potentia, quæ instantे determinationis & actionis tempore, nullam in se rem habet, quæ per se obstet efficaciter productioni determinationis & actionis, nulla in se re caret, quæ per se sit absolute necessaria ad productionem determinationis & actionis.

Libertas remota est vera & completa potentia removendi obicem actioni oppositum, aut procurandi sibi medium ad actionem necessarium.